

به نام خدا

شماره چاپ: ۱۱۲۵

دوره هفتم - سال دوم

شماره ثبت: ۴۹۷

تاریخ چاپ: ۱۳۸۴/۸/۱۰

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۲	۱- ضرورت بازنگری در نحوه پذیرش دانشجو
۲	۱-۱- آسیب بر آموزش و پرورش کشور
۴	۱-۲- آسیب بر سلامت جسمانی و روانی دانش‌آموزان و خانواده‌ها
۵	۱-۳- آسیب‌های اقتصادی
۶	۱-۴- ایرادات و مشکلات فنی - روشی کنکور
۷	۱-۵- آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی
۸	۱-۶- الزامات قانونی
۱۰	۲- نقاط قوت طرح
۱۰	۲-۱- اعمال سابقه تحصیلی (به جای امتحان ۳-۴ ساعته فعلی)
۱۱	۲-۲- اعاده جایگاه مدرسه و معلم
۱۲	۲-۳- احیای امور پرورشی و مهارتی
۱۲	۲-۴- تغییر کارکرد آموزشگاه‌های آزاد و کلاس‌های کنکور
۱۳	۲-۵- انتخاب رشته مناسب‌تر توسط دانشجو و دانشگاه
۱۳	۲-۶- استقلال دانشگاه‌ها
۱۴	۲-۷- اجرای تدریجی
۱۴	۲-۸- امکان جبران سابقه تحصیلی

اظهارنظر کارشناسی درباره:

«طرح نحوه پذیرش دانشجو در دانشگاهها

و مراکز آموزش عالی کشور»

کد موضوعی: ۱۹۰

شماره مسلسل: ۸۲۴۷

بهمن ماه ۱۳۸۵

دفتر: مطالعات فرهنگی

۲-۹. هماهنگی و مشارکت دستگاه‌های مربوط.....	۱۵
۲-۱۰. حفظ سهمیه‌های مناطق محروم و سایر سهمیه‌های قانونی موجود.....	۱۵
۳. سؤال‌ها و نگرانی‌های اجرائی.....	۱۶
۳-۱. حقوقی (تعارض با سایر مصوبات مجلس و شورای عالی انقلاب فرهنگی).....	۱۶
۳-۲. خدشه به اعتبار جهانی آموزشی عالی.....	۱۶
۳-۳. اجرائی (ناتوانی آموزش و پرورش).....	۱۷
۳-۴. محتوایی (مشکلات احتساب سابقه تحصیلی و معدل).....	۱۸
۳-۵. روانی (توزیع استرس و نگرانی).....	۱۹
۴. بررسی و پاسخ سؤال‌ها و نگرانی‌ها.....	۱۹
۴-۱. فقدان عزم برای تغییر.....	۲۰
۴-۲. اجرا در سایر کشورها.....	۲۰
۴-۳. توانایی آموزش و پرورش در اجرا.....	۲۱
۴-۴. روایی و پایایی امتحانات تشریحی.....	۲۲
۴-۵. حقوقی.....	۲۴
۴-۶. سایر موارد.....	۲۵
۵. نقاط ضعف طرح.....	۲۷
پیشنهادها.....	۲۹
منابع و مآخذ.....	۳۱

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح نحوه پذیرش دانشجو در دانشگاهها و
مراکز آموزش عالی کشور»

مقدمه

کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۸۵/۱۰/۱۹ طرح یک فوریتی نحوه پذیرش دانشجو در دانشگاهها و مراکز آموزش عالی کشور (موسوم به حذف کنکور) را پس از ماهها بررسی، تصویب و برای طی سایر مراحل قانونی و طرح در صحن علنی مجلس ارائه کرده است.

با توجه به اهمیت این طرح و تأثیرات عمیق و گسترده نحوه سنجش دانش آموزان و داوطلبان و شیوه پذیرش دانشجو در دانشگاهها و مراکز آموزش عالی، بر ابعاد مختلف حال و آینده کشور، ضرورت داشت جنبه‌های مختلف این طرح دقیق‌تر بررسی و نقاط قوت و ضعف مشخص شود.

مرکز پژوهش‌های مجلس از سال‌ها قبل طبق قوانین و مصوبات موجود ضرورت بازنگری در نحوه سنجش تحصیلی دانش آموزان و نحوه پذیرش دانشگاهها را احساس و جلسات کارشناسی متعددی را برنامه‌ریزی و با حضور صاحب‌نظران برگزار کرده است. این گزارش بنا به اطلاعات موجود و با استفاده از نتایج تحقیقات و گزارش‌های موجود، نظرات موافقان و مخالفان، به‌ویژه نظرات و گزارش نقدگونه (مورخ ۱۳۸۵/۱۱/۴) وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و مصاحبه با کارشناسان و

دست‌اندرکاران امور آموزش و پرورش کشور حاصل شده است.

به دلیل گستردگی و ابعاد مختلف موضوع و ضرورت رعایت اجمال، فهرست‌وار به برخی از مهم‌ترین مسائل در این حوزه اشاره می‌شود.

۱. ضرورت بازنگری در نحوه پذیرش دانشجو

تحقیقات و بررسی‌های موجود، نشان دهنده اتفاق نظر کارشناسان و محققان مبنی بر لزوم تغییر در شیوه سنجش دانش آموزان، به‌ویژه در دوره متوسطه و بازنگری در نحوه پذیرش دانشجو برای دانشگاهها و مراکز آموزش عالی است. پژوهش‌ها و نظرات کارشناسان آموزشی مبین آسیب کنکور بر جنبه‌های زیر است:

۱-۱. آسیب بر آموزش و پرورش کشور

الف) به حاشیه رانده شدن آموزش‌های مدرسه‌ای و تحلیلی و در خدمت قرار گرفتن مدرسه برای کنکور، فراموش شدن روش‌های فعال، گروهی، مشارکتی، آزمایشگاهی و کاربردی در مدارس^۱.

ب) گرایش آموزش‌ها، به سمت مباحث نظری و عدم توجه به مهارت‌های عملی و تأکید بر محفوظات به جای یادگیری عمیق.

ج) عدم توجه به ۱۲ سال تحصیلی و ارزشیابی مدرسه‌ای و سنجش دانش آموزان در یک فرصت ۳ ساعته^۲.

۱. شجاعی، قلی‌پور، شکوهی، ۱۳۸۴.

۲. سبحانی ۱۳۸۴.

د) کاهش ارزش و اعتبار معلمانی که گروهی، تشریحی، عملی و مهارتی تدریس می‌کنند.^۱

ه) محرومیت دانش‌آموزان از کسب مهارت‌های اجتماعی، زندگی، فکری و کاربردی و مهم‌تر از همه تربیت اسلامی و افزایش افسردگی و کسب خاطره‌های بد از دوران تحصیل.^۲

و) بی‌انگیزگی معلمان و دانش‌آموزان برای یاد دادن و یادگیری عمقی و کمبود مهارت در این زمینه به طوری که حتی قبول‌شدگان در دانشگاه فاقد مهارت لازم برای تحقیق و پژوهش هستند و بخش عمده‌ای از کم‌کیفیتی آموزش‌های عالی که مبتنی بر تحلیل و مهارت است به خاطر ضعف پایه دانش‌آموزان در دوران مدرسه است بسیاری از صاحب‌نظران معتقدند، «کنکور حتی کیفیت تحصیلات دانشگاهی را هم تحت تأثیر منفی خود قرار داده است و دانشجویان فاقد زمینه‌ها و عادات آموزشی مناسب برای تحصیلات دانشگاهی هستند».^۳

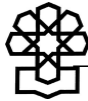
ز) کنکور به همه عناصر پایه آموزشی شامل: ۱. هدف‌ها، ۲. محتوای آموزشی، ۳. روش‌های یاددهی - یادگیری، ۴. شیوه‌های ارزشیابی از آموخته‌های دانش‌آموزان، ۵. امکانات و وسایل آموزشی در حد «زیاد» و «خیلی زیاد» آسیب‌رسانده و عملاً باعث عقیم شدن برنامه درسی دوره متوسط و پیش‌دانشگاهی شده و تأثیرات آن حتی دوره راهنمایی و ابتدایی را نیز در برگرفته است.^۴

۱. حج فروش - ۱۳۸۳.

۲. ماهنامه پژوهش، شماره ۱۳، مهرماه ۱۳۸۱.

۳. کاربان ۱۳۵۱.

۴. حج فروش، احمد، ماهنامه پژوهش، شهریور ۱۳۸۱.

۲-۱. آسیب بر سلامت جسمانی و روانی دانش‌آموزان و خانواده‌ها

الف) تعطیلی یا کم شدن فعالیت‌های ورزشی، فوق برنامه، اردویی و تفریحی دانش‌آموزان (به علت این‌که در کنکور تأثیر ندارند) و از بین رفتن روحیه نشاط و شادابی از مدارس، خانواده‌ها و دانش‌آموزان و کاهش ارتباط عاطفی بین دانش‌آموزان و معلمان و خانواده‌ها.^۱

ب) سطح سلامت «راه نیافتگان» و «قبول شدگان» در به دانشگاه به‌طور معنی‌داری پایین‌تر از سطح «سلامت عمومی دانش‌آموزان» است.^۲ همچنین شدت اختلالات روانی مثل اضطراب، افسردگی، حساسیت، خصومت و وسواس در بین راه نیافتگان به دانشگاه بیش از گروه‌های دیگر (دانش‌آموزان و پذیرفته‌شدگان در کنکور) بود.^۳

ج) دختران پذیرفته شده در کنکور، به رغم موفقیت در کنکور همچنان افسرده بودند.^۴

د) سطح عزت نفس راه یافتگان به دانشگاه، به‌طور معنی‌داری بیش‌تر از راه‌نیافتگان بوده است.^۵ (کنکور به عزت نفس ۹۰ درصد راه‌نیافتگان آسیب‌زده است).^۶

ه) والدین دانشجویان، نسبت به والدین افرادی که در کنکور پذیرفته نشده‌اند عاطفه مثبت‌تر، احساس خلق و نگرش بهتری نسبت به توانایی‌های خود دارند و کم‌تر احساس شکست می‌کنند.^۷

۱. اظهارات کارشناسان آموزشی.

۲. همان.

۳. همان.

۴. همان.

۵. همان.

۶. حج فروش، ۱۳۸۱.

۷. یار محمدیان ۱۳۸۲.

۱-۳. آسیب‌های اقتصادی

الف) به هدر رفتن بخش عمده‌ای از سرمایه‌گذاری انجام شده در بخش آموزش عمومی و متوسطه به علت عدم امکان وصول به اهداف آموزشی و تربیتی تعیین شده.

ب) صرف بودجه سنگین دولتی و خانواده‌ها برای داوطلبانی که موفق به قبولی یا انتخاب رشته مناسب نمی‌شوند (بیش از ۹۰ درصد دانش‌آموزان موفق به ورود به رشته دلخواه خود که احتمالاً برای آن سال‌ها رنج مطالعه را بر خود هموار کرده‌اند نمی‌شوند).

ج) تحت تأثیر قرار گرفتن اشتغال جوانان و عدم امکان معرفی و انتخاب شغل مناسب و کسب مهارت لازم در آن زمینه، به امید قبولی در کنکور و راه‌یابی به دانشگاه^۱ و در نتیجه هدر رفتن وقت و سرمایه آن‌ها.

د) پذیرش دانشجویان در رشته‌هایی که امکان اشتغال مناسب در جامعه ندارند، اخراج، ترک تحصیل و کاهش بهره‌وری ورودی‌های دانشگاه^۲ به علت انتخاب اجباری و عدم توجه به علاقه و استعداد داوطلبان.

ه) رشد شتابان کلاس‌های کنکور و تبدیل مدارس به بنگاه‌های اقتصادی، سوءاستفاده اقتصادی از نیاز مردم از سوی برخی بنگاه‌های خصوصی و حتی دولتی (برخی بر این باورند که دریافت حق ثبت‌نام، فروش لوح فشرده سؤالات، و برگزاری آزمون‌های متعدد و... حتی از سوی بعضی سازمان‌های دولتی و وابسته به وزارت علوم و دانشگاه آزاد منافع سرشاری را عاید آنان می‌کند).

۱. شجاعی، قلی‌پور، شکوهی ۱۳۸۴.

۲. همان.

۱-۴. ایرادات و مشکلات فنی - روشی کنکور

الف) مناسب نبودن روش تست زنی و چارچوبی برای سنجش معلومات (بررسی‌ها نشان داده است که همبستگی بین معدل و سابقه تحصیلی دوره متوسطه با موفقیت در کنکور بیش از ارتباط نمرات کنکور با موفقیت در تحصیلات دانشگاهی است). به عبارتی دیگر در صورت پذیرش دانشجو براساس سابقه تحصیلی و معدل (به جای کنکور)، احتمال موفقیت در فرایند درسی دانشگاهی به مراتب بیش‌تر است.^۱

ب) اعتبار نمره کنکور بیش از اعتبار چهار سال تحصیل در دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی نیست و نمرات امتحان نهایی (سابقه تحصیل) فارغ‌التحصیلان کافی است.^۲

ج) اگر کسی تست‌های ۱۰ سال کنکور را حفظ کند ۸۰ درصد نمره را می‌آورد، حتی در کنکور فوق‌لیسانس.^۳

د) استاندارد نبودن تست‌ها و عدم تطابق با معیارهای علمی و عدم توانایی امتحانات تستی برای تشخیص توانایی‌های داوطلبان از مشکلات کنکور است.^۴ در بسیاری موارد ممکن است حتی هر ۴ گزینه در سؤالات چهار جوابی صحیح باشد.^۵

ه) فراموش شدن مطالب مطالعه شده به دلیل تکیه بر محفوظات.

و) پیچیدگی دفترچه‌های کنکور و شیوه‌های انتخاب رشته برای بسیاری از مردم و دانش‌آموزان.

۱. پاشا شریفی ۱۳۸۴.

۲. حج فروش، ۱۳۸۱.

۳. فرهادی، ۱۳۸۱.

۴. احمدیان، ۱۳۷۹.

۵. خانه ریاضیات، ۱۳۸۱.

ز) بدون استفاده ماندن آزمایشگاه، کارگاه‌ها در مدارس و عدم امکان سنجش قدرت تحلیل و مهارت‌ها در کنکور.

ح) استانداردسازی با نظارت علمی و حداقل شرایط برگزاری حتی از نظر اجرائی در آزمون‌های سنجش کشور نادیده گرفته می‌شوند.^۱

ط) هدایت دانش‌آموزان به سمت تحصیلات اتفاقی (هرچه در کنکور قبول شوند) و رشته‌هایی که علاقه ندارند (۸۷ درصد دانشجویان موفق به انتخاب رشته دلخواه خود نمی‌شوند).

ی) بسیاری از ظرفیت‌های دانشگاهی به دلیل عدم امکان شناسایی و تطبیق دانش‌آموزان علاقه‌مند خالی می‌ماند.

ک) آزمون چند گزینه‌ای بر سطح یادگیری دانش‌آموزان، محتوای آموزش و پرورش تدریس معلم در کلاس تأثیر قوی دارد.^۲

۵-۱. آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی

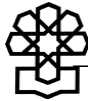
الف) افزایش نگرانی و تنش اجتماعی و خانوادگی.

ب) مدرک‌گرایی و بهای بیش از حد به تحصیلات دانشگاهی و قبولی در کنکور در مقابل خلاقیت و کارآفرینی،^۳ آسیب رساندن به ارزش کار (دانش‌آموزان رشته ریاضی - فیزیک و دانشجویان بیش از سایر رشته‌ها و گروه‌ها معتقدند که کنکور به

۱. خانه ریاضیات، ۱۳۸۱.

۲. کیامنش، ۱۳۷۱.

۳. شجاعی، قلی‌پور و شکوهی، ۱۳۸۴.

ارزش کار آسیب رسانده است).^۱

ج) شکل‌گیری روحیه قبول شدن در دانشگاه، حتی در رشته‌های غیر مورد علاقه.

د) رواج برخی مهارت‌های کاذب مثل تست زنی و برخی ناهنجارهای اجتماعی مثل شائبه فروش رتبه و سؤالات کنکور و... .

ه) دامن زدن به فاصله طبقاتی و محروم شدن برخی فرزندان به علت عدم تمکن مالی برای شرکت در کلاس‌های کنکور و در نتیجه قبولی در دانشگاه.

نظرسنجی مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران در سال ۱۳۸۴ نشان می‌دهد ۷۳ درصد دانشجویان از کنکور ناراضی بوده‌اند و ۶۲ درصد با نظام فعلی گزینش دانشجو مخالف و ۵۶ درصد عقیده داشتند روش بهتری برای پذیرش دانشجو وجود دارد.^۲

و) کنکور باعث عدم کارایی و اثربخشی فارغ‌التحصیلان دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی در جامعه شده است.^۳

۶-۱. الزامات قانونی

الف) قانون برنامه چهارم توسعه: بند «ج» ماده (۴۸) قانون برنامه چهارم که بیان می‌کند: «اتخاذ تدابیر لازم در جهت اصلاح نظام آموزش کشور و آزمون‌های ورودی

۱. حج فروش، ۱۳۸۱.

۲. فصلنامه مجلس و پژوهش، شماره ۴۹-۵۰.

۳. حج فروش، ۱۳۸۱.

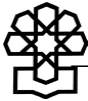
دانشگاه‌ها، با توجه به سوابق تحصیلی در سنوات دوره متوسطه و جلب مشارکت دانشگاه‌ها به منظور ارتقای توانایی، خلاقیت و نوآوری، خطرپذیری و کارآفرینی آموزش گیرندگان و ایجاد روحیه آموختن و پژوهش مستقل در میان نسل جوان».

(ب) **سند چشم‌انداز بیست ساله نظام:** این سند در پایان ایران را کشوری می‌داند: «توسعه یافته، با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه با هویت اسلامی و انقلابی، الهام بخش در جهان اسلام و تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل. برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری، متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در تولید ملی.

بسیاری از کارشناسان معتقدند: با استمرار وضعیت فعلی آموزش و پرورش کشور و شیوه فعلی نظام پذیرش دانشجو که مبتنی بر حافظه محوری و تست‌زنی است وصول به اهداف این سند بسیار دشوار می‌نماید، در حال حاضر طبق گزارش دبیر کل کمیسیون ملی یونسکو در ایران (وابسته به وزارت علوم)، دانشگاه‌های ایران نه تنها در بین ۵۰۰ دانشگاه برتر دنیا نیستند، بلکه در بین ۲۰۰۰ «دانشگاه برتر هم جایی ندارند»^۱.

• مصوبه جلسه شماره ۳۰۶ مورخ ۱۳۷۲/۲/۲۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی، مبنی بر الزام سازمان سنجش برای ارائه طرحی در جهت بهبود و ارتقای شیوه پذیرش در دانشگاه‌ها (از حدود ۱۳ سال پیش تاکنون این مصوبه مسکوت است).

• مصوبه جلسه شماره ۵۰ مورخ ۱۳۶۶/۷/۷ شورای عالی انقلاب فرهنگی مبنی بر تشکیل کمیته مطالعه و برنامه‌ریزی آزمون ورودی دانشگاه» که ظاهراً تاکنون این

کمیته نیز اقدامی برای «برنامه‌ریزی و تحول» در این امر صورت نداده است.

۲. نقاط قوت طرح

بنا به اظهار قریب به اتفاق کارشناسان ارشد وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و آموزش عالی و برآورد کارشناسان مرکز پژوهش‌ها، با توجه به آسیب‌های نظام فعلی پذیرش دانشجو، طرح دارای نقاط قوتی به شرح زیر است:

۲-۱. اعمال سابقه تحصیلی (به جای امتحان ۳-۴ ساعته فعلی)

با توجه به ماده (۱) به جای امتحان ۳-۴ ساعته کنکور فعلی (که تقریباً اندکی پس از چند امتحانات خرداد دانش‌آموزان برگزار می‌شود و در واقع فشار جسمانی و روانی مضاعفی بر دانش‌آموزان و داوطلبان و خانواده‌ها وارد می‌کند). براساس این طرح سوابق تحصیلی و نمرات امتحانات دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی که به صورت هماهنگ برگزار می‌شود، مهم‌ترین ملاک سنجش خواهد بود.

بنابراین احتمالاً خانواده‌ها و دانش‌آموزان با تنش کم‌تری مواجه می‌باشند.

دکتر علی اکبر سیف معتقد است: این‌که اطلاعات و مهارت‌های یک فرد در عرض ۱۲ ساعت در یک امتحان یک یا دو روزه یا (۲-۳ ساعته) تعیین شود و باید تغییر داد. این شیوه آزمون متمرکز سطحی است.^۱

برخی تحقیقات (پورکاظمی، حسین، ۱۳۷۴) نشان داده است: «اثر سوابق تحصیلی

اصلی‌ترین عامل موفقیت دانشجو در تحصیلات دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد است. وجود آزمایشگاه خوب، امکانات رایانه‌ای، کتابخانه، مجلات علمی، امکانات رفاهی دانشجویان و حتی استاد خوب به اندازه سابقه تحصیلی مؤثر نیست.

مثلاً ۷۸ درصد موفقیت ورود به دوره کارشناسی ارشد رشته مهندسی برق به عامل معدل کتبی دبیرستان بستگی دارد و در سایر رشته‌ها هم کم و بیش این کیفیت وجود دارد.

نکته جالب این‌که بین معدل لیسانس و نمره اکتسابی برای ورود به دوره کارشناسی ارشد (فوق لیسانس) ارتباط منفی حدود ۵۰ درصد وجود دارد. به عبارت دیگر هر چه نمرات (معدل) دوره لیسانس پایین‌تر باشد، احتمال موفقیت در کنکور ورودی فوق لیسانس بالاتر است.

همچنین این بررسی نشان می‌دهد حتی اگر استادان با ارزشی را برای تربیت دانشجویان در نظر بگیریم، اگر دانشجو زمینه لازم را نداشته باشد استادان در امر آموزش آن‌ها موفق نیستند.

۲-۲. اعاده جایگاه مدرسه و معلم

برگزاری امتحانات به صورت تشریحی و هماهنگ، بسیاری از آسیب‌های اشاره شده به نظام آموزشی را مرتفع ساخته و موجب اعاده جایگاه مدرسه، معلم و گسترش روش‌های تحلیلی و حل مسأله خواهد شد، علی‌رغم پیش‌بینی هدف‌های رفتاری در آموزش و پرورش چون: شکوفایی و پرورش خلاقیت، تحلیل، مهارت و... به دلیل سنگینی فضای کنکور و فقدان انگیزه بیرونی برای کسب این مهارت‌ها، عملاً

دانش‌آموزان به آموزش‌های مدرسه و معلم که مبتنی بر کسب این نوع مهارت است، اهمیت چندانی نمی‌دهند.

کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی معتقدند: کنکور بر «هدف‌ها»، «روش‌ها»، «محتوای» و «ارزشیابی» و جایگاه مدرسه و معلم آسیب زده است^۱ و در واقع کنکور تعیین می‌کند که در دبیرستان‌ها و مراکز پیش‌دانشگاه چه چیز و چگونه تدریس شود. همه عناصر برنامه درسی کشور تحت الشعاع کنکور است.

۲-۳. احیای امور پرورشی و مهارتی

رعایت و اعمال سابقه پرورشی و مهارتی باعث ایجاد انگیزه برای دانش‌آموزان در راه کسب مهارت‌های پژوهشی، هنری، ورزشی، علمی و فرهنگی می‌شود و زمینه احیای واقعی معاونت پرورشی در وزارت آموزش و پرورش (که چندی پیش مجلس قانون آن را تصویب کرد) را به‌طور جدی‌تری فراهم می‌کند.

همچنین اعمال سوابق مهارتی، موجب تشویق تعداد زیادی از دانش‌آموزان برای مهارت‌آموزی و کارهای عملی می‌شود. تکیه آموزش و پرورش بر محفوظات را کاهش و احتمالاً فعالیت‌های فوق برنامه و جانبی را افزایش خواهد داد.

۲-۴. تغییر کارکرد آموزشگاه‌های آزاد و کلاس‌های کنکور

با توجه به تأکید طرح بر سؤالات تشریحی؛ زمینه‌ساز استحاله تعداد زیادی از مؤسسات کنکور فعلی که تست‌زنی و مهارت‌های جانبی آن را رواج می‌دهند به سوی

۱. گزارش خانه ریاضیات اصفهان، ۱۳۸۱.

آموزش‌های کیفی، تحلیلی و تشریحی خواهد شد و ضمن حذف آموزشگاه‌های کم‌توان به افزایش کیفیت علمی و ارتقای فرهنگی جامعه می‌انجامد.

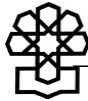
۲-۵. انتخاب رشته مناسب‌تر توسط دانشجو و دانشگاه

با توجه به امکان تحلیل و مقایسه وضعیت علمی و مهارتی توسط خود دانش‌آموز و خانواده‌های آن‌ها، امکان جابجایی و پیدا کردن رشته و شهر مناسب با سطح تحصیلی و علاقه و استعداد داوطلب و همچنین نیاز بازار به نحو مطلوب‌تر ممکن می‌شود. کاهش افت تحصیلی در دانشگاه‌ها، رضایت دانش‌آموز و خانواده‌ها از انتخاب رشته و تکمیل شدن ظرفیت همه دانشگاه‌ها، با دانشجویانی کم و بیش هم سطح از نظر علمی و سابقه آموزشی را در پی دارد. دانشگاه‌ها نیز با شناخت مناسب‌تری به پذیرش دانشجو (از نظر تعداد، ظرفیت و توانایی‌های علمی) خواهند پرداخت.

۲-۶. استقلال دانشگاه‌ها

در تبصره «۳» ذیل ماده (۴) طرح فعلی، دانشگاه‌ها می‌توانند برای هر رشته شرایط میزان تأثیر هر یک از دروس سوابق تحصیلی و پرورش و مهارتی داوطلبان را برای پذیرش دانشجو در آن دانشگاه، به کمیته معین شده پیشنهاد نمایند.

همچنین طبق تبصره «۴» همین ماده برگزاری آزمون‌های غیرسراسری، محدود و غیرمتمرکز عملی و استعدادسنجی توسط دانشگاه‌ها در رشته‌هایی چون هنر و تربیت بدنی در صورت تأیید کمیته پیش‌بینی شده مجاز است. لذا نظرات مطرح شده درباره استقلال دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها، را تأمین می‌کند.

بدین ترتیب با تجربه حاصل در این مسیر در آینده‌ای بسیار نزدیک دانشگاه‌ها می‌توانند به شیوه مناسب‌تری دانشجویان خود را انتخاب، گزینش و پذیرش نمایند.

۲-۷. اجرای تدریجی

بر طبق ماده (۲) طرح مقرر است: به تدریج تا پایان سال اول برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (حدود پنج سال دیگر) آزمون‌های ورودی سراسری دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی به‌طور کامل حذف شود، پیش‌بینی فرصت زمانی نسبتاً طولانی و رعایت اصل تدریجی و مرحله‌ای بودن، فرصت کافی را برای مجریان به‌وجود می‌آورد که ضمن تطابق برنامه‌ها با شرایط، مشکلات احتمالی را با هماهنگی مراجع قانونی مرتفع نمایند.

۲-۸. امکان جبران سابقه تحصیلی

پیش‌بینی سازوکار و کمیته‌ای، در ماده (۴) برای تعیین ضوابط، شرایط و نحوه جبران سابقه تحصیلی دانش‌آموزان و داوطلبانی که به دلایلی نمرات مورد انتظار خود را کسب نکرده‌اند یا نحوه انطباق سوابق تحصیلی و پرورشی و مهارتی که فاقد سوابق مطابق این قانون باشند از دیگر نقاط قوت این طرح به شمار می‌رود. بدین ترتیب امکان تغییر رشته تحصیلی و شرکت داوطلب در سایر گروه‌های آزمایشی کماکان ممکن خواهد بود.

۹-۲. هماهنگی و مشارکت دستگاه‌های مربوط

پیش‌بینی کمیته‌ای مرکب از وزرا یا معاونان آموزش و پرورش، علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و همچنین رئیس دانشگاه آزاد و سازمان سنجش برای تعیین سازوکارهای مناسب، به‌ویژه در دوره انتقال (تا حذف کامل)، موجب ایجاد وحدت رویه و هماهنگی دستگاه‌های ذی‌ربط در اجرای این طرح و سایر جنبه‌های آموزشکشور می‌شود. احتمالاً هماهنگی مناسب‌تری بین دانشگاه آزاد و وزارت علوم و دستگاه‌های ذی‌ربط در همه زمینه‌ها به‌وجود خواهد آورد و به تخفیف تعارضات و ناهماهنگی‌های موجود بین واحدهای مختلف کمک خواهد کرد. در حال حاضر همه خسارات زیادی به دلیل ناهماهنگی روش‌ها، آموزش‌ها و برگزاری آزمون‌های جداگانه و تکمیل نشدن ظرفیت دانشگاه‌های دولتی و آزاد و متوجه خانواده‌ها و مراکز آموزش عالی می‌شود.

۱۰-۲. حفظ سهمیه‌های مناطق محروم و سایر سهمیه‌های قانونی موجود

بسیاری از نگرانی‌ها، درباره احتمال تضییع حقوق دانش‌آموزان و داوطلبان مناطق محروم و کسانی است که برای ارتقای سطح علمی خود و رقابت با دانش‌آموزان شهرهای بزرگ، به امکانات مناسب دسترسی ندارند. به‌نظر می‌رسد، ابقای سهمیه قانونی و رعایت آن در پذیرش دانشجو در ماده (۶) تا حد زیادی به کاهش این نگرانی بینجامد.

۳. سؤال‌ها و نگرانی‌های اجرایی

بررسی و مطالعه مکاتبات و نظرات کارشناسان و دست‌اندرکاران نشان می‌دهد که قریب به اتفاق صاحب‌نظران، حتی مسئولان فعلی سازمان سنجش و کارشناسان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با اصل لزوم تحول و بازنگری در نحوه پذیرش دانشجو در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و حذف نسبی کنکور موافقت دارند، در عین حال نقدها، سؤال‌ها و دغدغه‌هایی درباره کیفیت اجرا به شرح زیر بیان می‌شود:

۱-۳. حقوقی (تعارض با سایر مصوبات مجلس شورای عالی انقلاب فرهنگی)

الف) با توجه به بند «ب» قانون اهداف و وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مصوب ۱۳۸۳/۵/۱۸ مجلس، پیشنهاد ضوابط و معیارهای کلی پذیرش دانشجو به مراجع ذی‌صلاح برعهده آن وزارت می‌باشد^۱

ب) براساس مصوبه جلسه شماره ۵۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی، کمیته مطالعه و برنامه‌ریزی آزمون ورودی دانشگاه‌ها ایجاد شد که با موضوع ماده (۴) این طرح تداخل دارد.^۲

۲-۳. خدشه به اعتبار جهانی آموزشی عالی

اعتبار جهانی آموزش عالی ایران با توجه به ماهیت امتحان‌های تشریحی خدشه‌دار خواهد شد.^۳

۱. نقد طرح پذیرش دانشجو، ۱۳۸۵.

۲. همان.

۳. همان.

۳-۳. اجرائی (ناتوانی آموزش و پرورش در اجرا)

الف) طرح اخیر با عدالت آموزشی و اجتماعی مغایر است، زیرا آموزش و پرورش توان لازم را برای تأمین، دقت، امینت و سرعت امتحانات هماهنگ ندارد.^۱

ب) امکان رسوخ و گسترش فساد اداری و مالی در بدنه آموزش و پرورش (نمره‌سازی، مدرک‌سازی و...) وجود دارد.^۲

ج) تصحیح و نمره‌دهی سؤال تشریحی تحت تأثیر نظرات شخصی و قضاوت ذهنی تصحیح کننده است^۳ و از این جهت از اعتبار کافی برخوردار نیست.

د) تصحیح ورقه‌های تشریحی پایه‌های دوم، سوم و پیش‌دانشگاهی که به ۵۳ تا ۱۰۰ میلیون ورقه در سال بالغ خواهد شد، به نیروی انسانی و وقت زیادی نیاز دارد.^۴

ه) تأکید طرح برگزاری امتحانات تشریحی، دست اجرا کنندگان را برای طراحی آزمون‌های بهینه می‌بندد.^۵

و) تکلیف دروسی مثل هنر و ورزش که نمی‌توانند امتحان نهایی تشریحی داشته باشند، نامشخص هستند.^۶

۱. همان.

۲. همان.

۳. همان.

۴. همان.

۵. همان.

۶. همان.

۳-۴. محتوایی (مشکلات احتساب سابقه تحصیلی و معدل)

الف) معدل‌های دیپلم و سوابق تحصیلی سال‌های مختلف با توجه به سطح دشواری سؤال‌ها، قابل مقایسه نیست.^۱

ب) در صورتی افراد دارای نمرات معدل و نمرات مساوی سابقه تحصیلی باشند، این شیوه از قدرت تمیز و تشخیص زیادی برخوردار نیست.^۲

ج) کنکور برای برخی رشته‌هایی که حساسیت بالایی دارند (مثل پزشکی و مهندسی برق...) از قدرت تمیز بیش‌تری برخوردار است.^۳

د) سطح علمی و آموزشی مدارس متفاوت است و اعمال معدل (سابقه تحصیلی) به ضرر دانش‌آموزان مدارس دولتی و کسانی است که امکانات کافی تحصیلی ندارند.^۴

ه) چون معدل و سابقه تحصیلی دانش‌آموزان بین ۱۰ تا ۲۰ است از پراکندگی مناسب جهت امتحان و تمیز شایستگی علمی داوطلبان برخوردار نیست.^۵

و) بین معدل و نمرات کنکور رابطه مستقیم وجود دارد^۶ (قبولی کسانی که معدل بالاتر دارند، نمرات مناسب‌تری در کنکور کسب می‌کنند و احتمال قبولی آن‌ها در رشته محل‌های دلخواه بالاتر است. بدین ترتیب کنکور کارکرد احتساب سابقه آموزشی را تأمین می‌کند و نیازی به برگزاری امتحانات هماهنگ نیست).

۱. همان.

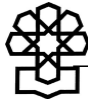
۲. همان.

۳. همان.

۴. همان.

۵. همان.

۶. همان.

ز) کنکور در واقع نوعی باز تولید دانش است و از این نظر حسن محسوب می‌شود. داوطلب برای موفقیت مجبور است کلیه دروس سال‌های قبل و همه پایه‌ها را مطالعه و با آمادگی کافی در کنکور شرکت کند.^۱

۳-۵. روانی (توزیع استرس و نگرانی)

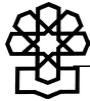
احتساب سابقه تحصیلی موجب افزایش استرس و فشار روانی دانش‌آموزان در امتحانات پایان سال می‌شود. در واقع به جای برگزاری یکبار کنکور، با توزیع امتحانات نهایی استرس بین سال‌های تحصیلی توزیع می‌شود و همه ساله دانش‌آموزان با نگرانی و فشارهای روانی روبه‌رو خواهند شد.

۴. بررسی و پاسخ سؤال‌ها و نگرانی‌ها

چنان که ملاحظه می‌شود بیش‌تر سؤال‌ها و نگرانی‌های مطرح شده متوجه وزارت آموزش و پرورش و تردید در توانایی آن وزارت برای برگزاری آزمون‌های تشریحی دقیق، سریع و ایمن است. از این‌رو برای بررسی بیش‌تر، این سؤال‌ها با برخی از کارشناسان وزارت آموزش و پرورش و صاحب‌نظران مسائل آموزشی مطرح شده است، جمع‌بندی نظرات و دیدگاه‌های آن‌ها (که به روش حضوری، مکاتبه‌ای و تلفنی حاصل شده است)^۲ و نیز یافته‌های اسنادی در این زمینه به شرح زیر می‌باشد:

۱. یکی از کارشناسان وزارت علوم.

۲. اسامی بیش از ۴۰ نفر کارشناسان امور آموزشی در مرکز پژوهش‌ها موجود می‌باشد.

۴-۱. فقدان عزم برای تغییر

الف) در وزارت علوم و سازمان سنجش تا کنون عزمی برای تغییر در شیوه کنکور و پذیرش دانشجوی وجود نداشته است. به نحوی که براساس مصوبه جلسه شماره ۳۰۶ مورخ ۱۳۷۲/۲/۲۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی، سازمان سنجش موظف و الزام شده است که طرحی در جهت بهبود و ارتقای آزمون ورودی دانشگاه‌ها ارائه نماید، که از حدود ۱۲ سال قبل تاکنون مسکوت مانده بود. (نامه مورخ ۱۳۸۵/۱۱/۴ سازمان سنجش)

ب) همچنین طبق مصوبه پنجاهمین جلسه شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۶۶/۷/۷) درخصوص تشکیل کمیته مطالعه و برنامه‌ریزی آزمون ورودی دانشگاه..... گذشت ۲۰ سال، تاکنون اقدام مؤثری صورت نگرفته است.^۱

ج) مسئولان سازمان سنجش به آنچه انجام می‌دهند عادت کرده‌اند و تلاش جدی در جهت تغییر رویه جاری ندارد، این سازمان که خود ماهیت اجرائی دارد تاکنون هیچ‌گونه پژوهشی در این باره ارائه نکرده و حاضر به تغییر شیوه معمول خود که در اجرای آن تجربه و مهارت کسب نموده نیست.^۲

۴-۲. اجرا در سایر کشورها

این‌که اعتبار جهانی آموزش عالی ایران با توجه به امتحان تشریحی خدشه‌دار می‌شود، این‌گونه نیست و صرفاً ادعای سازمان سنجش است، در حال حاضر بسیاری کشورها مانند انگلستان، فرانسه، ایتالیا، سوریه، امارات متحده عربی،

۱. خانه ریاضیات، ۱۳۸۱.

۲. شجاعی، قلی‌پور، شکوهی، ۱۳۸۴.

اندونزی، قطر، بلژیک، زامبیا، سوئد، سوریه، مالزی، نیوزیلند، مصر، یمن، کویت، عمان، نروژ، قطر، کانادا و استرالیا صرفاً از طریق سابقه تحصیلی و امتحانات دبیرستانی دانشجوی گزینش می‌کنند و بسیاری از آن‌ها طراز علمی بالاتری از ما دارند.^۱

به نقل از دبیر کل کمیسیون ملی یونسکو وابسته به آموزش عالی آمده است: دانشگاه‌های کشورمان نه تنها در بین ۵۰۰ دانشگاه برتر دنیا نیستند، بلکه در بین ۲۰۰۰ دانشگاه برتر جهان هم سهمی ندارند.^۲

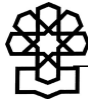
۳-۴. توانایی آموزش و پرورش در اجرا

وزارت آموزش و پرورش تاکنون نظر رسمی خود را در این باره اعلام نکرده احتمالاً این تأخیر به دلیل هماهنگ کردن نظرات با دولت است، اما قرائن نشان می‌دهد که این وزارتخانه با اجرای این طرح موافق است. در سال‌های پیش نیز این وزارت همواره از نحوه برگزاری آزمون و تأثیر آن بر نظام آموزشی ابراز نارضایتی کرده است. نظرات کارشناسان و مدیران ارشد این وزارتخانه مبین این نکته است از جمله این‌که آموزش و پرورش توان لازم را برای تأمین دقت، امنیت و سرعت امتحانات هماهنگی را ندارد نیز ادعایی است که آموزش و پرورش در طی سال‌های گذشته خلاف آن را ثابت کرده است. آموزش و پرورش قادر است اعتماد ایجاد کند و از هر نظر امکان و شرایط آن را داراست.^۳

۱. کارشناسان پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.

۲. کیهان، ۱۳۸۵/۱۱/۱۱.

۳. دکتر محمدرضا شجاعی، استادیار دانشگاه شهید بهشتی.

«در حال حاضر نیز حدود ۸۰ درصد از اجرای کنکور توسط آموزش و پرورش و با استفاده از فضای مدارس، مراکز تربیت معلم و به کمک معلمان و مدیران مدارس برگزار می‌شود و تاکنون هیچ‌گونه تخلف مهم و قابل توجهی در این زمینه نبوده است (به نقل از مدیران کل سنجش و ارزشیابی تحصیلی وزارت آموزش و پرورش در دوره‌های مختلف).

الف) حتی وزیر آموزش و پرورش هم نمی‌تواند بدون هماهنگی درون قرنطینه و مخزن سؤالات آموزش و پرورش برود. امتحانات حیثیت آموزش و پرورش است. آن وزارت سال‌ها ثابت کرده است که توان برگزاری امتحانات سالم و هماهنگ کشوری را دارد (نقل به مضمون از جناب آقای دکتر حسین مظفر).

ب) آموزش و پرورش توان طراحی سؤالات روا و پایای تشریحی را دارد. بانک سؤالات این وزارت که مجموعه‌ای وسیع از سؤالات استاندارد در دروس مختلف و مورد تأیید همه صاحب‌نظران سنجش و ارزشیابی تحصیلی است، این توان را به آموزش و پرورش می‌دهد که در اسرع وقت نسبت به طراحی انواعی از سؤالات استاندارد برای آزمون‌های سراسری و هماهنگ اقدام کند (احمد رزمی، مدیر کل سابق امتحانات و دکتر حسن پاشا شریفی).

۴-۴. روایی و پایایی امتحانات تشریحی

الف) وزارت آموزش و پرورش امکان برگزاری آزمون هماهنگ با بالاترین روایی، پایایی و سلامت را دارد، حتی می‌توانیم با همکاری معلمان همه ورقه‌ها، حتی در همه پایه‌های دوره متوسطه را در زمانی بسیار کوتاه با احتمال کم‌ترین و اعمال نظر

شخصی و تخلف، تصحیح و اعلام نتیجه کنیم (به نقل از معاون آموزش و پرورش نظری و مهارت‌های وزارت آموزش و پرورش).

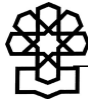
ب) طراحی سؤالات امتحانی استاندارد و برآیند معدل مطالب کتاب‌های درسی است، همچنین با تصحیح ورقه‌ها (با حذف سربرگ و مشخصات دانش‌آموز) توسط دو یا سه مصحح به طور مستقل و جدا از هم و میانگین‌گیری، احتمال دخالت نظرات شخصی غیرممکن می‌شود. آموزش و پرورش از این نظر مشکلی احساس نمی‌کند (همان مأخذ).

ج) با اعمال نمرات و سابقه تحصیلی در پایه‌های مختلف، دروس گوناگون، تنوع سؤال‌ها و با توجه سهمیه‌ها، امکان این‌که دو نفر سابقه تحصیلی و شرایط یکسان داشته باشند، بسیار نادر است. با برخی تغییرات جزئی در شیوه نمره‌دهی می‌توان این احتمال را به صفر نزدیک کرد (یکی از کارشناسان مرکز آزمون‌های سازمان سنجش).

د) در صورتی که امتحانات نهایی کشوری برگزار شد، سازمان سنجش براساس نمرات استانداری که از سوی وزارت آموزش و پرورش ارائه می‌شود، «نمره کل‌سازی می‌کند و بدین ترتیب هر داوطلبی که نمره بالاتری کسب کند، در رشته دانشگاه» بهتر یا بالاتری پذیرفته می‌شود.^۱

ه) با توجه به این‌که همه سؤال‌های طرح شده برای امتحانات نهایی هماهنگ، استاندارد و دارای ضریب و دشواری یکسان (به تشخیص رایانه) هستند. سابقه تحصیلی دانش‌آموزان در سال‌های مختلف هم ارزش و قابل مقایسه است (به نقل از

۱. دکتر خالقی، معاون آموزش وزارت علوم، ۱۳۸۵/۱۱/۲۸.

مدیران کل سابق سنجش و ارزشیابی تحصیلی).

و) تحقیقات (دکتر پورکاظمی، ۱۳۷۴) نشان می‌دهد، تأثیر معدل و سابقه تحصیلی مؤثرترین عامل در موفقیت دانشجویان دوره لیسانس و فوق لیسانس است، سایر عوامل موجود در دانشگاه حتی استاد خوب به اندازه سابقه تحصیلی تأثیر ندارند.

این امر نشان می‌دهد که امتحانات آموزش و پرورش از روایی کافی برای گزینش دانشجویان برخوردار است. اما در آموزش عالی این وضعیت معکوس است. به عبارتی دیگر هر چه نمرات دانشجویان در دوره لیسانس بیشتر باشد احتمال موفقیت او در آزمون ورودی دوره فوق لیسانس کمتر است.

ز) کنار کشیدن (کنار گذاشته شدن) آموزش و پرورش از جریان سنجش و گزینش دانشجویان در طی سال‌های طولانی باعث شد که شبیه ناتوانی آموزش و پرورش در اذهان ایجاد شود. برخی موسسات و کلاس‌هایی که حیات‌شان به این نوع آزمون‌ها وابسته است در ترویج این امر بی‌تأثیر نبوده‌اند (یکی از کارشناسان آموزش و پرورش).

ح) بسیاری از سؤال‌ها و ابهاماتی که مطرح می‌شود، متوجه نظام فعلی سنجش و پذیرش دانشجویان (کنکور) هم هست، برخی به جای اثبات کارآمدی تست‌زنی و کنکور، سعی در تخریب آموزش و پرورش و انتساب فرضیات اثبات نشده مبنی بر ناتوانی به آن وزارتخانه دارند (یکی از کارشناسان سنجش آموزش و پرورش).

۴-۵. حقوقی

الف) با توجه به این‌که طرح از سوی نمایندگان مجلس ارائه شده است، در صورت

تصویب در مجلس شورای اسلامی، خود به خود قوانین متعارض و مغایر با آن لغو می‌شود. بنابراین ادعا مطرح شده در مورد تداخل با سایر مصوبات و جاهتی ندارد (یکی از کارشناسان امور حقوقی).

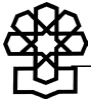
ب) کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس با در نظر گرفتن پیشنهاد وزارت علوم، حذف کنکور سراسری را در «طرح ساماندهی پذیرش دانشجو» تا یک سال پس از اتمام برنامه چهارم به تعویق انداخت و مقرر شد: حذف کامل کنکور پس از استاندارسازی آزمون‌های سال‌های دوم یا سوم و پیش‌دانشگاهی صورت گیرد، در این طرح چگونگی پذیرش دانشجو در دوره‌های کاردانی هم به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی واگذار شده است.^۱ این امر مبین آن است که وزارت علوم در جریان تهیه و مراحل کارشناسی طرح مشارکت داشته و از نظرات آن وزارت در تدوین طرح استفاده شده است.

۴-۶. سایر موارد

الف) برخی پژوهش‌ها ثابت کرده است که تعدد آزمون‌ها و امتحانات از حساسیت آن‌ها می‌کاهد. اضطراب، ترس، آسیب‌های شخصیتی، هیجانی، شناختی و انواع متفاوت ناراحتی‌های روانی، نتیجه‌گذار از مسابقه‌ای (کنکوری) است که یک بار در سال و در واقع به صورت جدی یک بار در طور عمر برگزار می‌شود و سرنوشت فرد در آن تعیین می‌شود.^۲ لذا این که حذف کنکور اضطراب و نگرانی به مدارس منتقل و

۱. روزنامه کارگزاران، به نقل از دکتر خالقی، معاون وزارت علوم، ۱۳۸۵/۱۱/۲۸.

۲. خانه ریاضیات اصفهان، ۱۳۸۱.

آن را در طی سال‌های تحصیلی تشدید می‌کند جای تأمل دارد.

ب) آنچه دانش‌آموزان برای آمادگی در کنکور می‌آموزند عمدتاً پایین‌ترین سطح یادگیری (شناختی) را در بر می‌گیرد و سؤالات مطرح شده با هدف مقایسه و در قالب بین دانش‌آموزان است و به یادگیری عمیق مبتنی بر نگرش و رفتار توجهی نمی‌شود. کنکور باعث شد که دانش‌آموز فکر کند همه مطالب را می‌داند، اما در واقع هیچ چیز مهمی نمی‌داند (در واقع کنکور بازتولید دانش نیست). در حال حاضر محتوی درسی، استراتژی (روش آموزش) و روش سنجش (تستی) هماهنگ نیست، اغلب دانش‌آموزان با تکنیک‌هایی سریعاً کتاب درسی را تمام می‌کنند و بعد به تست‌زنی می‌پردازند.^۱ همچنین لطمات روانی، اقتصادی، اجتماعی کنکور در مقایسه با مزایای آن بسیار چشمگیر و به مراتب بارزتر است.

ج) برگزاری امتحانات به روش غیرمتمرکز در دروسی مثل هنر و تربیت بدنی از مشکلات فعلی کنکور نیز هست. در صورتی که به رشته و سوابق تحصیلی مدرسه توجه شود انتخاب دانشجویان برای این نوع رشته‌ها آسان‌تر، منطقی‌تر و روان‌تر خواهد بود، ضمن آن‌که در تبصره «۴» ذیل ماده (۴) دانشگاه‌ها مجاز به برگزاری امتحانات عملی و سنجش استعداد در صورت تأیید کمیته پیش‌بینی شده خواهند بود، بنابراین از این نظر مشکل خاصی پیش‌بینی نمی‌شود.

د) گزارش سازمان سنجش نشان می‌دهد که بین معدل و نمرات کنکور رابطه مستقیم وجود دارد (کسانی که معدل بالاتری دارند احتمال و شانس بالاتری برای قبولی در کنکور و انتخاب رشته محل‌های مطلوب خود و حتی موفقیت در دوره‌های

۱. سمینار اصفهان، ۱۳۸۱.

تحصیلی کارشناسی و کارشناسی ارشد دارند). این نتیجه نیز مبین درستی و صحت امتحانات آموزش و پرورش است که تاکنون حتی الزامی به برگزاری نهایی و هماهنگ آن نداشته است با این وجود چه استدلالی برای برگزاری کنکور سراسری وجود دارد؟ (یکی از معاونان سابق وزارت آموزش و پرورش)

هم در عین حال برخی از ایرادها و سؤال‌های مطرح شده جای تأمل و بررسی دارد. به هر حال آموزش و پرورش نیازمند حمایت، استفاده از تجارب موجود و پشتیبانی مالی، تدارکاتی و انسانی است. اما تقریباً هیچ یک از سؤال‌ها و نگرانی‌های اجرائی در حدی نیست که آموزش و پرورش قادر به رفع آن نباشد (تقریباً همه معاونان وزارت آموزش و پرورش).

۵. نقاط ضعف طرح

علی‌رغم وجود نکات بسیار مثبت و امیدوار کننده، به نظر می‌رسد، طرح در موارد زیر نیازمند اصلاح و بازنگری است:

- طرح، برای سنجش و پذیرش دانشجویان دوره کارشناسی ارشد و دکتری ناپیوسته پیشنهادی ندارد. در حال حاضر فراوانی داوطلبان ورود به این مقاطع به‌طور فزاینده‌ای افزایش می‌یابد. بدیهی است، بسیاری از آسیب‌هایی که به آن اشاره شد، در این دوره‌ها نیز مطرح است، در حال حاضر گزینش دانشجویان در این مقطع عمدتاً به شیوه تستی (چهار جوابی) و مصاحبه برگزار می‌شود که آسیب‌ها و نارسایی‌ها و نگرانی‌های خاص خود را دارد و مستلزم چاره‌اندیشی است.

- طولانی کردن زمان حذف کنکور (حدود ۵ سال) در پایان سال اول برنامه پنجم

(سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰) گرچه از نظر اجرائی حسن به حساب می‌آید، ولی آسیب ناشی از آن متوجه دانش‌آموزان خواهد شد. در این سال‌ها دانش‌آموزان و خانواده‌ها باید علاوه بر فشار ناشی از امتحانات نهایی و هماهنگ کشوری، چالش‌ها و آسیب‌های اقتصادی، اجتماعی، جسمانی و روانی کنکور را نیز تحمل کنند، بنابراین حتی‌المقدور کوتاه کردن این فاصله مناسب‌تر به نظر می‌رسد. در صورتی که اطلاع‌رسانی مناسبی انجام بگیرد و دانش‌آموزان از قبل شرایط و ملاک‌های پذیرش در دانشگاه‌ها را بدانند، سریع‌تر خود را با آن تطبیق خواهند داد.

- برخلاف عنوان (طرح «پذیرش» دانشجویان در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور)، ماهیت «سنجش» در طرح غالب است که توسط وزارت آموزش و پرورش در طی امتحانات هماهنگ کشوری انجام می‌شود. وزارت علوم، باید به استناد نتایج امتحان نهایی کشوری، سابقه تحصیلی و سابقه پرورشی و مهارتی داوطلبان، که از سوی آموزش و پرورش اعلام می‌شود. نمره کل بسازد و دانشجویان را بر آن اساس گزینش و پذیرش نمایند. این امر اقتضا می‌کند، در ترکیب کمیته پیش‌بینی شده در ماده (۴)، آموزش و پرورش نقش بیش‌تری داشته باشد. به‌ویژه آن‌که تبصره‌های ذیل این ماده (مبنی بر نحوه جبران سابقه تحصیلی و تربیتی افراد داوطلب و همچنین انطباق سوابق تحصیلی و پرورشی و مهارتی کسانی که در گذشته و یا در جای (کشور) دیگری دیپلم گرفته و فاقد سوابقی مطابق این قانون هستند) نیز ماهیتاً برعهده آموزش و پرورش است.

لذا به نظر می‌رسد، ترکیب کمیته مورد نظر نیازمند بازنگری است. وجود وزیر علوم، تحقیقات و فناوری، رئیس سازمان سنجش، رئیس دانشگاه آزاد اسلامی وزیر

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، عملاً آموزش و پرورش را در اقلیت مطلق و انفعال قرار می‌دهد. بنابراین عضویت «دبیر کل شورای عالی آموزش و پرورش به خاطر جایگاه حقوقی در این کمیته، به تسریع و تسهیل اجرای این قانون، گردش کار» کمیته و تدوین آیین‌نامه‌های مناسب کمک خواهد کرد و از آسیب‌های احتمالی آتی نیز پیشگیری خواهد نمود.

• بنا به اظهار کارشناسان مسائل آموزشی و تربیتی، موضوع توجه به «سابقه پرورشی و مهارتی» که برای اولین بار مطرح می‌شود، یک اقدام شایسته برای احیای واقعی امور تربیتی و مهارتی در مدارس کشور است. با توجه به فقدان تجربه عملیاتی و کافی برای سنجش این سابقه و فعالیت، جای خالی کارشناس یا نماینده صاحب‌نظر و با تجربه، در کمیته موضوع بند «۴» خالی است. از آن‌جا که تعیین عناوین و ضوابط سابقه پرورشی و مهارتی طبق ماده (۱) طرح برعهده شورای عالی انقلاب فرهنگی است، توصیه می‌شود «نماینده شورای عالی انقلاب فرهنگی» که در حوزه‌های تربیتی و مهارتی صاحب‌نظر است، (به انتخاب رئیس شورا) در این کمیته عضویت یابد.

پیشنهادها

- عنوان طرح به: (طرح نحوه «سنجش» و پذیرش دانشجو در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور) اصلاح شود.
- زمان حذف کنکور به پایان برنامه چهارم کاهش یابد. در این صورت حکم ماده (۴۸) قانون برنامه چهارم ماده (۲) اشاره و هم اجرا شده است. در غیر این صورت (اصرار بر وجود عبارت «تا پایان سال اول برنامه پنجم» به سال تحصیلی (۱۳۸۹-۱۳۸۹-۱۳۸۹))

۱۳۹۰) در متن تأکید شود. تا از ابهامات احتمالی آینده پیشگیری گردد.

• توجه به دلایل ذکر شده در کمیته موضوع ماده (۴) افراد زیر نیز عضویت یابند و تعداد اعضا از ۵ به ۷ نفر افزایش پیدا کند.

- نماینده شورای عالی انقلاب فرهنگی

- دبیر کل شورای عالی آموزش و پرورش.

• در اسرع وقت، کمیته کاری مرکب از نمایندگان و کارشناسان دستگاه‌های مجری، تشکیل و همزمان با بررسی آن در مجلس درباره ابعاد اجرائی و رفع موانع احتمالی آن تحقیق نمایند.

• با کمک مجلس و دولت اعتبارات و تسهیلات لازم برای تقویت و اعتلای نظام آموزش و پرورش کشور، افزایش کیفی امتحانات نهایی و هماهنگ کشوری و توسعه فعالیت‌های پرورشی و مهارتی در اختیار آن وزارت قرار گیرد.

• با توجه به آسیب‌های نظام پذیرش فعلی، طرح با اعمال اصلاحات و پیشنهادهای ردیف ۱ تا ۵ (فوق‌الذکر) تصویب شود. اجرای تدریجی آن فرصت کافی را برای برنامه‌ریزان و مجریان فراهم می‌آورد تا مشکلات احتمالی را با فراغت بیشتری بررسی و راهکار قانونی برای حل آن پیشنهاد نمایند.

۱. حج فروش، احمد. بررسی آسیب‌های کنکور بر برنامه درسی دوره‌های متوسطه و پیش‌دانشگاهی و ارائه روش مناسب برای رفع آسیب‌ها، مؤسسه پژوهشی برنامه‌ریزی درسی و نوآوری‌های آموزشی، ۱۳۸۱.
۲. فرهادی، مجله لوح، خرداد ۱۳۷۹.
۳. قلی پور، شجاعی و شکوهی. نشریه مجلس و پژوهش شماره ۴۹-۵۰، زمستان ۱۳۸۴.
۴. حج فروش، احمد. نمونه‌ای از چالش‌های کنکور، وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۷۹.
۵. احمدیان، روزنامه ایران، ۱۳۷۹/۵/۱۵.
۶. روزنامه همشهری، کنکور جاده بی‌پایان، ۱۳۷۵/۲/۱.
۷. سیف، علی اکبر. روش‌های اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، انتشارات آگاه، ۱۳۷۶.
۸. کیامنش، علیرضا. آزمون چند گزینه‌ای و تأثیر آن بر یادگیری دانش‌آموزان، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۴۱، ۱۳۷۱.
۹. کاردان، علی محمد. مقاله نشریه دانشکده علوم تربیتی - شماره اول، سال دوم، ۱۳۵۱.
۱۰. زمردی، ناهید، بررسی نظام گزینش دانشجو و اثرات آن بر توفیق تحصیلی دانشجویان دانشگاه تهران، ۱۳۶۷.
۱۱. سبجانی، عبدالرضا. مقاله آسیب‌شناسی کنکور و بررسی امکان حذف آن، مرکز پژوهش‌های مرکز، ۱۳۸۵.
۱۲. معتمدی، عبدا... اثرات کنکور بر شرایط روانی راه‌یافتگان به دانشگاه، مؤسسه پژوهشی برنامه‌ریزی درسی و نوآوری‌های آموزشی، ۱۳۸۲.
۱۳. یارمحمدیان، احمد و نادره بهرامی. بررسی و مقایسه تأثیر کنکور بر وضعیت روحی دانشجویان، ماهنامه خبری پژوهش، شماره ۳۵، مرداد ۱۳۸۳.
۱۴. خانه ریاضیات اصفهان، نتایج سمینار بررسی روش‌ها و مسائل آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها، ۱۳۸۱.

۱۵. نقد و بررسی طرح پذیرش دانشجو در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور، سازمان سنجش آموزش کشور، بهمن ۱۳۸۵.
۱۶. پورکاظمی، حسین. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ۱۱ و ۱۲، ۱۳۷۴.
۱۷. همچنین در بررسی قسمت چهارم این گزارش (بررسی و پاسخ سؤال‌ها و نگرانی‌ها) به علت محدودیت زمانی، با بیش از ۴۰ نفر از کارشناسان، معاونان وزرای آموزش و پرورش، مدیران کل و پژوهشگران مصاحبه (تلفنی، کتبی، حضوری) به عمل آمد که اسامی آن‌ها در دفتر فرهنگی مرکز پژوهش‌های مجلس موجود می‌باشد.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۸۲۴۷

عنوان گزارش: اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح نحوه پذیرش دانشجو در دانشگاهها و مراکز آموزش عالی کشور»

Report Title:

نام دفتر: مطالعات فرهنگی

تهیه و تدوین: علاءالدین کیا، کوروش بزرگی

ناظر علمی: حمید صراف

متقاضی: رئیس کمیسیون آموزش و تحقیقات

ویراستار: —

واژه‌های کلیدی و معادل انگلیسی آن‌ها: —

منابع و مآخذ تهیه گزارش:

در انتهای گزارش درج شده است.

تاریخ انتشار: ۱۳۸۵/۱۱/۳۰